



**ATOQLI OTLARNING BADIY TEKSTDA LINGVISTIK VA MADANIY
HUSUSIYATLARI (OYBEKNING "QUTLUG' QON" ROMANIDAGI
QAHRAMONLAR ISMLARINING MISOLIDA)**

Tosheva Nargiza Ruitdinovna

Qarshi Davlat Universiteti magistranti

Abstract: *This article examines the linguistic and cultural features of character names in Oybek's novel "Sacred blood". The semantic meaning, morphological features, and cultural as well as historical significance of proper nouns are analyzed. The research results indicate that each name reveals the character's personality and role in the novel. Names serve as a tool for understanding the characters' social roles, their life struggles, and their connection to the events in the novel.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются лингвистические и культурные особенности имен собственных персонажей в романе Ойбека "Священная кровь". Анализируется семантическое значение имен собственных, их морфологические особенности, а также их культурное и историческое значение. Результаты исследования показывают, что каждое имя раскрывает характер персонажа и его роль в романе. Имена помогают раскрыть социальную роль персонажей, их жизненные пути и связь с событиями романа.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Oybekning "Qutlug' qon" romanidagi qahramonlar ismlarining lingvistik va madaniy tahlili ko'rib chiqiladi. Atoqli otlarning semantik ma'nosi, morfologik xususiyatlari va ularning madaniy hamda tarixiy ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, har bir ism o'z qahramonining xarakterini va romandagi o'rnini ochib beradi. Ismlar orqali qahramonlar jamiyatdagi o'rni, ularning hayotiy kurashlari va voqealar bilan bog'liqligi aniq ifodalanadi.*



Kalit so'zlar: *atoqli otlar, adabiyotshunoslik, madaniy va tarixiy omillar, Yo'lchi, Gulnor, Mirzakarimboy, Xushro'ybibi, Nuri, Tantiboyvachcha, Hakimboyvachcha, Yormat, Shokir ota, Shoqosim, O'roz, Unsin.*

Kirish

Ismlar nafaqat insonning shaxsiy identifikatsiya vositasi, balki ularning madaniy va tarixiy o'rnini ham aks ettiradi. Adabiy asarlarda qahramonlarning ismlari muhim rol o'ynab, yozuvchi tomonidan tanlangan semantik ma'nosini ochib berishga xizmat qiladi. Oybekning "Qutlug' qon" romanida qahramonlar ismlarining tahlili yozuvchining ma'naviy, tarixiy va madaniy yondashuvini anglashga yordam beradi.

Atoqli otlarning tahlili adabiyotshunoslikda va tilshunoslikda muhim ahamiyatga ega bo'lib, qahramonlarning ismlari asarning mazmuni va qahramonlarning xarakterini ochib berishda katta rol o'ynaydi. Ilgari amalga oshirilgan tadqiqotlar atoqli otlarning turli jihatlarini o'rganib, ularning semantik, morfologik, va etimologik xususiyatlarini tahlil qilishga qaratilgan. Jumladan, Sodiqov (2010) o'zbek tilidagi antroponimlarning tarixiy kelib chiqishi va ularning jamiyatdagi o'rni haqida chuqur tadqiqot o'tkazgan. U o'zining ishlarida atoqli otlar turli xil ijtimoiy, madaniy, va tarixiy omillar bilan bog'liqligini ko'rsatib bergan.

Bundan tashqari, Xudoyberdiyev (2012) o'zbek adabiyotida atoqli otlarning o'rni haqida ma'lumot berib, qahramonlar ismlarining asarlar kontekstida qanday rol o'ynashini yoritgan. Uning tadqiqotlarida adabiy qahramonlar ismlari muayyan tarixiy davr va xalqning qadriyatlari bilan bog'liq ekanligi qayd etiladi. Ushbu ishlar qahramonlarning ismlari faqat bir shaxsning nomini anglatibgina qolmay, ularning jamiyatdagi roli va xarakterini ham ochib berish vositasi sifatida foydalanilishini ta'kidlaydi.

Ushbu tadqiqotlardan kelib chiqib, Oybekning "Qutlug' qon" romanidagi qahramonlarning ismlarini o'rganish orqali ularning semantik ma'nosini, shuningdek, qahramonlar xarakterini va ularning romandagi voqealar bilan bog'liqligini aniqlash mumkin. Mazkur maqolada "Qutlug' qon" romanidagi asosiy qahramonlar ismlarining lingvistik va madaniy tahlili beriladi.

Metodlar



Tadqiqotda lingvistik va madaniy-lingvistik tahlil usullari qo'llanildi. Qahramonlar ismlarining semantik va morfologik tahlili, shuningdek, ularning tarixiy va ijtimoiy kontekstdagi ahamiyati o'rganildi. Shuningdek, ismlarning xalq an'analari, milliy qadriyatlar va diniy e'tiqodlar bilan bog'liqligi ham tahlil qilindi. Bu usul orqali har bir ismning qahramon xarakteri va romandagi voqealar bilan bog'lanishi aniqlab berildi.

Xulosalar

Roman qahramonlarining ismlari o'z ichida chuqur semantik ma'no va tarixiy-madaniy bog'liqlikni aks ettiradi. Oybek har bir qahramonning ismini puxta o'ylab tanlagan va ularning har biri roman mazmuniga mos keladi.

Yo'lchi — Roman bosh qahramoni Yo'lchining ismi "yo'l", "yo'lovchi" ma'nosini anglatadi. Bu ism qahramonning hayotiy yo'lini, uning maqsad va intilishlarini ramziy ma'noda ifodalaydi. Yo'lchi romanda faqat bir shaxs emas, balki o'zining taqdiri bilan kurashayotgan odamning timsoli hisoblanadi. Shuningdek, romanning nomidagi "Qutlug' qon" Yo'lchining qoni bilan bog'liq bo'lib, uning hayot yo'lidagi ramziy qoni qutlug' ekanligini anglatadi.

Gulnor — Gulnor ismi fors tilidan kirib kelgan bo'lib, "gul" va "nur" so'zlaridan tashkil topgan. Bu ism qahramonning go'zalligini, tozaligini va ichki yuksakligini ifodalaydi. Yo'lchining sevgilisi bo'lgan Gulnor, uning hayotida muhim rol o'ynaydi va Mirzakarimboy tomonidan ikkinchi xotin sifatida olinishi taqdiri fojiali yakun topishiga sabab bo'ladi.

Mirzakarimboy — Mirzakarimboy ismi an'anaviy boy qavmlardan kelgan bo'lib, bu ism orqali yozuvchi qahramonning boyligi va jamiyatdagi o'rnini ifodalaydi. "Mirza" so'zi o'zbek tilida "yozuvchi", "kotib" ma'nosida ishlatiladi, bu esa qahramonning yuqori tabaqa vakiliga ishora qiladi. U Yo'lchining tog'asi bo'lib, oilaviy aloqalar va jamiyatdagi mavqeyi orqali hikoyadagi muhim syujet voqealarini boshqaradi.

Xushro'ybibi — Yo'lchining onasi Xushro'ybibi ismi fors tilidan kelgan bo'lib, "xush" (yaxshi, yoqimli) va "ro'y" (ko'rinish) so'zlaridan tashkil topgan. Bu ism



qahramonning nafisligi va jozibasini ifodalaydi. Xushro‘ybibi obrazi romanda ona mehrini, qahramonning oila bilan bo‘lgan munosabatlarini aks ettiradi.

Nuri — Nuri ismi "nur", "yorug‘lik" ma'nolarini anglatadi. Bu ism Mirzakarimboyning Yo‘lchiga ko‘ngil qo‘ygan qizini tasvirlaydi. Ism orqali qahramonning ichki go‘zalligi, ruhiy pokligi va romantik his-tuyg‘ulari yoritiladi.

Tantiboyvachcha va Hakimboyvachcha — Ushbu qahramonlar ismlari ham boylik va yuqori mavqe ifodasi sifatida tanlangan. Tantiboyvachcha Mirzakarimboyning kuyovi, Hakimboyvachcha esa uning o‘g‘li bo‘lib, oilaning yuqori tabaqadagi hayotini aks ettiradi.

Yormat — Yormat qahramoni boy xizmatkori bo‘lib, uning ismi o‘zbek tilida "yordam", "madad" ma'nolarini anglatadi. Bu ism qahramonning xizmatkor sifatidagi rolini va uning boshqalarga bo‘lgan sadoqatini ifodalaydi. Yormatning qizi Gulnor, uning fojiali taqdiri orqali qahramonning oilaviy azoblari va qullikdagi hayoti tasvirlanadi.

Shokir ota — Shokir ota qahramoni o‘zbek xalqidagi "ota" (otalik) qadriyatlarini ifodalaydi. Shokir ota Yo‘lchi va uning singlisiga yordam bergan kishi bo‘lib, ularni o‘z uyida qabul qiladi va otasidek mehr ko‘rsatadi. Bu obraz orqali o‘zbek xalqidagi mehr-oqibat va jamoat o‘rtasidagi do‘stlik ko‘rsatib beriladi. Qutlug‘ qon so‘zi aynan Shokir otaning og‘zidan jaranglagan, bu ham uning hikoyadagi muhim rolini ko‘rsatadi.

Shoqosim va O‘roz — Shoqosim va O‘roz qahramonlari Yo‘lchining do‘stlari bo‘lib, ular orqali qahramonning ijtimoiy munosabatlari va jamiyatdagi o‘rni tasvirlanadi.

Unsin — Yo‘lchining singlisi bo‘lgan Unsin ismi ham o‘zbek xalqidagi qadimiy ismlardan bo‘lib, qahramonning sodda va beg‘uborligini ifodalaydi. Ismning o‘zi o‘zida ma‘lum bir noziklik va shaxsiy xususiyatlarni aks ettiradi.

Muhokama

Ushbu tahlil shuni ko‘rsatadiki, Oybekning "Qutlug‘ qon" romanidagi qahramonlar ismlari juda puxta tanlangan va ular qahramonlarning shaxsiyati, jamiyatdagi o‘rni va tarixiy voqealar bilan bog‘liqligini aks ettiradi. Yo‘lchi ismi



qahramonning hayot yo'lini ifodalasa, Gulnor ismi uning sevgi va azoblarini yoritadi. Mirzakarimboy va boshqa boyvachcha obrazlari orqali boylik va kuchning jamiyatdagi o'rni aks ettiriladi.

Shuningdek, ismlar yordamida romandagi voqealar va qahramonlarning ruhiy dunyosi yoritiladi. Ismlar qahramonlar hayotidagi muhim voqealarni va ularning o'zaro munosabatlarini ochib beradi.

Xulosa

Tahlil natijalariga ko'ra, Oybekning "Qutlug' qon" romanidagi qahramonlar ismlari faqat shaxsiy identifikatsiya vositasi bo'libgina qolmay, ular romanning umumiy mazmuni va qahramonlarning hayotiy kurashlarini chuqurroq ochib berishga xizmat qiladi. Ismlar orqali qahramonlarning ichki dunyosi, ularning ijtimoiy va madaniy qadriyatlari, shuningdek, ularning taqdirini anglash mumkin bo'ladi.

ADABIYOTLAR

1. Begmatov E. A. O'zbek tili antroponimikasi. - Toshkent: Fan, 2013
2. Mamajonov M. Antroponimlarni diskurs relevanti sifatida tadqiq etishning lingvo-etnomadaniy asoslari - FarDU. Ilmiy xabarlar. - Научный вестник. ФерГУ, 2021
3. Saidov, N. O'zbek antroponimikasining asoslari. Toshkent: Universitet nashriyoti. 2008
4. Oybek Qutlug' qon. Yangiyo'l Poligraph Servise nashriyoti 2019